

گناه و توبه؛ پیشگیری یادرمان؟

آیت‌الله محمد مروارید، استاد دروس خارج حوزه علمیه خراسان | امیر مؤمنان (ع) می‌فرمایند: «عَنْدُ تَصْحِیحِ الصَّمَائِرِ ثَبَدُوا الْكِبَائِرَ»؛ آن‌گاه که به ضمیر انسان‌ها رسیدگی شود، رذائل پنهان درون آن آشکار می‌شود. همان‌طور که بعضی امراض جسمی پنهان هستند، بعضی رذائل

اسرار قنوت نماز عید فطر

نباید از مضامین عرشی قنوت نماز عید فطر غفلت کنیم که حقیقتاً اسراری در آن است. آنجا که می‌فرماید: «خدا یا مرا داخل کن در تمام خیرهایی که محمد و آل او را در آن داخل کردی.» آیا این ممکن است؟ یکی از خیرهایی

نکته‌ها

آیت‌الله فاطمی نیا (ره)

اخلاقی هم در وجود انسان نهفته هستند که با محاسبه نفس و تفحص در اخلاق آشکار می‌شوند. یکی از تعابیری که در قرآن درخصوص گناه بیان شده، «مرض» است؛ آنجا که در آیه ۳۲سوره احزاب، یکی از حکمت‌های رعایت عفت در سخن گفتن بانوان بانامحرم، طمع نکردن کسانی عنوان شده که در قلبشان مرض وجود دارد. همان‌طور که بعضی از امراض جسمی مسری هستند، گناه هم از این خصیصه دور نیست؛

که آن‌ها در آن داخل شدند، امامت است؛ آیا برای ما هم ممکن است امام شویم؟ یکی از خیرها عصمت است؛ آیا ما هم می‌توانیم معصوم باشیم؟ پاسخ این است ما تمام خیرهای آن ذوات مقدسه را تام و تمام نمی‌توانیم داشته باشیم، اما در حد ظرفیت خودمان

از همان سنخ خیرات را می‌توانیم داشته باشیم. مثلاً ما هم در حد خودمان از گناه دوری کنیم و یا به اندازه ظرفیت خودمان، هدایت‌گری داشته باشیم. پس مقصود این است خدا از سنخ آن خیرات به اندازه ظرفیت خودمان به ما مرحمت فرماید.

من رسیده بود و شیطان برای انسان مایه خذلان و گمراهی است. پیشگیری از بیماری بهتر از علاج امراض نقش ایفا می‌کند و برای همین گفته می‌شود پیشگیری مهم‌تر از درمان است. پیشگیری از گناه نیز در روایات توصیه شده و از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در حکمت ۱۷۰ نهج‌البلاغه آمده: «تَزَكُّ الْخَطِيئَةُ أَيسَّرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ» یعنی گناه نکردن، آسان‌تر از توبه کردن است.

درس زندگی از نهج‌البلاغه

حقیقت «عید» در نهج‌البلاغه

آیت‌الله سید ابوالفضل طباطبایی اشکذری |

برخی از زمان‌ها و مکان‌ها و موقعیت‌ها را در جامعه به‌خاطر مناسبتی خاص، عیدمی‌دانیم.عید تولد، عید ازدواج، عید رسیدن به منصب و مقام و... این موارد نمود ظاهری از عید است. ظاهر عید تابع زمان، مکان، موقعیت و مناسبت است. اما عید در فرهنگ نهج‌البلاغه و در حقیقت فرهنگ اسلام، حقیقتی دارد که آن حقیقت، باطن عید است. حقیقت عید در فرهنگ نهج‌البلاغه تابع زمان، مکان، موقعیت و مناسبت نیست، حقیقت عید در گروتعیین و انتخاب سبک زندگی انسان و جامعه است. یعنی آن گونه که ما زندگی کنیم و جامعه سبک رفتار و مسیر خودش را انتخاب می‌کند، عید هم همان گونه تحقق پیدا خواهد کرد. عید در گرو تعیین سبک زندگی انسان و جامعه است. فرهنگ اسلام و نهج‌البلاغه بیان می‌کند چگونه زندگی کنیم تا روزی از زندگی مان عید باشد. البته سبک زندگی که بیان می‌کنیم، سبک زندگی بر مبنای تحصیل رضای خداوند است، نه رضای خود و نه رضای نفس. فرق عید اسلامی با عید غیراسلامی اینجا روشن می‌شود. عید اسلامی تابع سبک زندگی است اما سبک زندگی بر مبنای تحصیل رضای خدا. انتخاب سبک زندگی صحیح و خدایسندانه موجب می‌شود روزی برای انسان عید شود. وقتی با این فرهنگ عید شد، آن روز تولدی دوباره می‌شود.

■ عید از آن کسی است که روزهاش پذیرفته شده

امیرمؤمنان علی(ع) چند جا در نهج‌البلاغه درخصوص عید فطر سخن گفته است. البته چند جا در مورد عید صحبت شده اما شارحان نهج‌البلاغه معتقدند این چند سخن همه یک خطبه و سخنرانی امیرمؤمنان(ع) است که در نهج‌البلاغه آمده و آن خطبه هم در روز عید فطر ایراد شده است. خطبه ۲۸، خطبه ۴۵، حکمت ۴۲۸ نهج‌البلاغه. در این سه مورد، امام علی(ع) درباره عید فطر سخن گفته است. با بررسی روشن می‌شود این کلمات همه از یک خطبه طولانی بوده که در عید فطر بیان شده و در برخی جاها برش‌هایی از آن نقل شده است. مجموعه خطبه امیرمؤمنان(ع) در روز عید فطر را شیخ صدوق(ره) در کتاب امالی خود نقل کرده و همین‌طور در کتاب تنبیه الخواطر و نزهة النواظر هم بیان شده است. نکته مهم همانی است که در حکمت ۴۲۸ بیان شده با این بیان که حقیقت عید در فرهنگ نهج‌البلاغه چیست؟ امیرمؤمنان(ع) فرمود: إِنَّمَا هُوَ عِيدٌ لِّمَنْ قَبِلَ اللَّهُ صِبَاةَهُ وَ شَكَرَ قِبَاةَهُ؛ وَ كُلُّ يَوْمٍ لَا يُعْصِي اللَّهُ فِيهِ قَهْرٌ عِيدٌ، یعنی عید از آن کسی است که روزهاش پذیرفته شده و نمازش را پاداش داده‌اند. هر روزی که در آن، خدا را معصیت نکنی، تو را روز عید است. این نکته، حکایت از سبک زندگی اسلامی دارد. برای کسی روز اول ماه شوال عید است که سبک زندگی خود را در رمضان و پیش از آن درست انتخاب کرده و به‌گونه‌ای زندگی کرده باشد که رفتاراش خدایسندانه بوده و خداوند روزهاش را پذیرفته باشد. روزه مصداق و نمونه‌ای از عمل انسان است. حقیقت عید تابع سبک زندگی است.

■ سبک زندگی خود را به خدا عرضه کنيد

امیرمؤمنان(ع) در خطبه عید فطر می‌فرماید: «اَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ يَوْمَكُمْ هَذَا يَوْمٌ يَثَابُ بِهِ الْمُحْسِنُونَ وَيَحْزَنُ رُفِيَهُ الْمُسِيئُونَ وَهُوَ أَشَدُّ يَوْمَ يَوْمٍ قِيَامَتَكُمْ» یعنی امروز روزی است که نیکوکاران بدان پاداش نیک برند و بدکاران زیان ببینند و این شبیه‌ترین روز به روز قیامت شماس‌ت. «فَاذْكُرُوا بِخَوْجِكُمْ مِنْ مَنَازِلِكُمِ اَلْيَ مَصْلَاحُكُمْ، خَرُوجُكُمْ مِنَ الْاِجْدَاثِ اَلِي رَبِّكُمْ» از خانه که به طرف مصلای نماز عید فطر خارج می‌شوید، به یاد بیاورید هنگامی را که از قبرهای خود در روز قیامت خارج می‌شوید تا به طرف عظیم قیامت و محل ثواب و عقاب الهی روانه می‌شوید. «وَاذْكُرُوا بِوَقُوفِكُمْ فِی مَصْلَاحُكُمْ وَفُوقَكُمْ، بَيْنَ يَدَي رَبِّكُمْ»؛ در مصلی که برای نماز می‌ایستید، به یاد بیاورید هنگامی را که در قیامت، در پیشگاه پروردگار ایستاده‌اید و برای حساب و کتاب آماده می‌شوید. آن روز می‌توانید سبک زندگی خود را به خدا عرضه کنید. در نگاه اسلام و به‌ویژه در نهج‌البلاغه و خارج از آن، روز عید جهت دیگری نیز دارد و آن این است که روز عید به‌ویژه عید فطر، روز اجتماع و اتحاد مسلمان و اتخاذ موضع است. مسلمانان در روز عید با حضور خود در مقابل جهان کفر و دشمنان، موضعی را انتخاب می‌کنند؛ یعنی اگر امکان تصویربرداری از نمازهای عید فطر و نمایش آن در سراسر جهان بود، آن عظمت ظاهر می‌شد. بنابراین امام رضا(ع) مطابق نقل شیخ صدوق در من لا یحضره الفقیه فرمود: روز فطر از این رو عید قرار داده شد تا روز گردهمایی مسلمانان باشد و در این روز گرد هم آیند و برای خدا به صحر(فضایی باز) درآیند و خداوند را بر منتی که بر آن‌ها نهاده ستایش و به بزرگی یاد کنند. در فرهنگ امیرمؤمنان(ع) و نهج‌البلاغه، عید حقیقتی دارد و حقیقت آن، نتیجه سبک زندگی خدایسندانه‌ماست. حقیقت عید، اعلام حضور و اجتماع در برابر جوامعی است که به غیر خدا توجه دارند.

مصاحبت با اشخاص مبتلا به گناه، انسان را در معرض ابتلا قرار می‌دهد. بنابراین به مصاحبت نکردن با چنین افرادی توصیه شده است. قرآن کریم در آیه ۲۹ سوره فرقان، عاقبت مصاحبت با اشخاص مبتلا به گناه را به تصویر کشیده است: «لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنْ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا». در این آیه افراد در قیامت می‌گویند رفاقت گنهکاران مرا از یاد خدا و قرآن محروم و گمراه کرد، در حالی که حجت به

حوزه نجف است.

■ مقدس اردبیلی، احیاگر دوباره حوزه نجف

حوزه علمیه نجف در قرن دهم با هجرت برخی از علمای بزرگ مانند محقق کرکی و محقق اردبیلی رونق دوباره یافت. گرچه تأسیس حکومت شیعه صفوی در ۹۰۵ق و توجه آنان به آبادانی نجف نیز در رونق حوزه علمیه این شهر بی‌تأثیر نبود. مقدس اردبیلی نقش ویژه‌ای در احیای رونق حوزه علمیه نجف در این دوره داشت. او خلوت و غربت دیار علوی را نپسندید و تمام تلاش خود را به رونق حوزه علمیه‌اش معطوف کرد و حتی اصرار دولتمردان صفوی برای بازگشت به ایران را نادیده گرفت. در این دوره، حوزه نجف به عنوان مرکز دیگری در برابر حوزه اصفهان احیا شد.

مکتب فقهی او، طلاب بسیاری را در حلقه‌های درس او حاضر کرد، بزرگانی مانند صاحب مدارک و صاحب معالم، از تربیت‌شدگان مکتب او هستند.

■ افول دوباره با اخباری‌گری

در قرن یازدهم و در پی هجرت رهبران مکتب اصولی از نجف به کرلا، مباحث اجتهادی در حوزه نجف کم‌رنگ شده و با ظهور محمد امین استرآبادی، اخباری‌گری بر حوزه‌های علمیه چیره شد. وی منکر حجت عقل بود، قرآن را بدون روایات قابل درک نمی‌دانست، منکر اجتهاد و تقلید بود و بر جمود بر ظواهر روایات تأکید می‌کرد.

اخباری‌گری در نجف، اعتبار و رونق حوزه علمیه نجف را کاهش داد و برخی از علما و فقیهان به شهرها و حتی کشورهای دیگر مهاجرت کردند. درگیری‌های پیوسته صفویه و عثمانی بر سر تسلط بر عراق و فشار کوچکی بود و ظرفیت مرکزیت علمی بزرگ شیعه را نداشت و تا قرن هشتم هجری، یعنی دوران حکومت جلاریان وایلخانان، توسعه چندانی نیافته بود.

اما دلایل اصلی اش را بسیاری، عظمت شخصیت شیخ طوسی می‌دانند که تا مدت‌ها پس از درگذشتش، دیدگاه‌های او را بر حوزه علمیه سیطره داد، آن قدر که جای نقد و اجتهاد تنگ شده بود؛

در حالی که شیخ طوسی خود پایه‌گذار اجتهاد و عقل‌گرایی در فقه و عقاید شیعه بود!

با این حال، در این دوره نیز حوزه نجف تکاپوی علمی خود را داشت؛ ابوعلی طوسی، فرزند شیخ طوسی که نزد علمای شیعه به مفید ثانی شهرت دارد، شاگردان بزرگی مثل ابن شهرآشوب و طبرسی را تربیت کرد و کتبی مثل مجمع‌البیان، شرح کافیه و شرح قصائد از جمله آثار دانشمندان این دوره

شهرستان سرخس به مدت ۱۰روز، از اول تا دهم فروردین از جمله فعالیت‌های گروه تبلیغی و جهادی باب‌الحوائج(ع) در ایام نوروز بوده است. به گفته جواد اسماعیلی، این گروه در عرصه عمرانی به ساخت دو منزل مسکونی اقدام کرد که در ایام نوروز تا مرحله سفت‌کاری و بتن‌ریزی پیش رفت. مسئول اجرایی گروه جهادی باب‌الحوائج(ع)، اجرای برنامه‌های فرهنگی تبلیغی نظیر برگزاری جلسات قرآن و احکام، اجرای

رواق | ایام نوروز گرچه تعطیل است، اما گروه‌های جهادی از این فراغت برای فعالیت بیشتر استفاده می‌کنند.

گروه تبلیغی و جهادی باب‌الحوائج در مدرسه علمیه امام موسی بن جعفر(ع)، از جمله گروه‌های جهادی حوزوی فعال در تعطیلات نوروز و ایام ماه مبارک رمضان بود که سعی در ارائه خدمات اجتماعی مؤثر به مردم محروم داشته است.

حضور و مشارکت در برنامه‌های عمرانی تبلیغی در روستای گنبدلی از توابع

محمد ولیان پور

حوزه علمیه نجف از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین مراکز علمی شیعه است که با وجود فراز و فرودهای

را حفظ کرده است.

حوزه‌ای که بیش از هزار سال پیش در نجف شکل گرفته بی‌گمان مرهون مرقط‌مطهر علوی بوده‌است؛ اما نقش علمای ایرانی در فراز و نشیب‌های حوزه علمیه نجف نیز قابل انکار نیست.

■ مشهد امام علی(ع)

نجف با اینکه سابقه تاریخی زیادی دارد و پیش از اسلام هم محل سکونت بوده، ولی اهمیت چندانی نداشته؛ بعدها هم که کوفه توسط مسلمان به وجود آمد، قریه کوچکی بوده در کنار شهر باعظمت کوفه. امیرالمؤمنین(ع) که شهید شد، بنابر وصیتش آنجا دفن شد، بیرون شهر و به‌طور ناشناس. ولی در اواخر قرن دوم که قبر مطهرش مشخص شد، مشهدش اهمیت ویژه‌ای پیدا کرد، تا جایی‌که بعدها کوفه بزرگ تبدیل شد به یکی از محلات نجف.

با مشخص شدن مزار امام علی(ع) در عصر امام صادق(ع)، بسیاری از شیعیان به سکونت پیرامون آن مزار شریف راغب شدند. علویان طبرستان بر مزارش بقعه‌ای ساختند و در عصر آل بویه به شهر کوچکی تبدیل شد.

همان سال‌ها حلقه‌های بحث و درس در جوار مرقد امیرمؤمنان(ع) به‌تدریج برقرار شد، ولی مرکز علمی منسجمی که بتوان اسمش را حوزه علمیه گذاشت، با حضور شیخ طوسی شکل گرفت.

■ پای یک مشهدی در میان است!

محمد بن حسن، متولد رمضان ۳۸۵ قمری در توس خراسان بود و ۲۳سالگی به بغداد رفت تا شاگردی شیخ مفید و سید مرتضی را کند و به یکی از بزرگ‌ترین و مشهورترین محدثان و فقیهان شیعه تبدیل شود. در میان شاگردانش، ۳۰۰تن از علما شماره‌شده‌اند و آثارش افزون بر ۵۰ کتاب در زمینه‌های مختلف اعتقادی، کلامی، تفسیری، فقهی، اصولی، حدیثی، رجال‌وی... می‌شد، ازجمله «التهدیب» و «الاستبصار» که دو کتاب از کتب اربعه، کتاب‌های چهارگانه شیعه هستند.

نیم‌نگاه

فعالیت‌های گروه جهادی

باب‌الحوائج (علیه السلام) در ایام نوروز

برش

مشهد

امام علی(ع)

عید فطر و قربان را با جملات «لا إله إلا الله و الله أكبر و الحمد لله و سبحان الله» آذین بخشید.